

En Episode af
Postfører Johan Jakob Bladts Liv
fra Krigsaarene 1848 - 49 - 50
meddelt af ham selv.

Med en Indledning
af
H. Hjorth-Nielsen.

Johan Jakob Bladt var født 18. Maj 1808. Ved Treaarskrigens Udbrud havde han i Flensborg en lille Fabrik, men Krigsurolighederne ødelagde hans Virksomhed. Ved gode Venners Hjælp blev han i 1849 ansat som Konduktør paa Ruten Aarøund-Flensborg-Slesvig og beholdt 23. Juli 1850 Konstitution som Postfører af Kammerherre F. F. Tillisch, der som overordentlig Kommissær med enevældig Myndighed styrede Slesvig i Tiden fra Freden i Berlin Juli 1850 til 27. April 1851, da Generaldirektoratet for Postvæsenet atter overtog Styrelsen af det slesvigske Postvæsen. Efter flere Venners Raad besluttede Bladt sig da til at indgive Ansøgning om fast Ansættelse i sin Stilling som Postfører, der var et kongeligt Embede, hvorfor han udbad sig Anbefalinger fra de forskellige Postmestre paa Ruten og fik ogsaa saadanne beredvilligt fra Postmestrene Justitsraad Nissen i Haderslev, Kammerherre Moltke i Aabenraa, Deichmann i Slesvig og Worch i Fredericia, tidligere i Kolding, men da han henvendte sig til Postmesteren i Flensborg, Kammerherre Holstein, fik han bestemt Afslag, idet Holstein fraraadede ham at indgive den paatænkte Ansøgning, som han ansaa for at være ganske overflødig, fordi Bladt var

ansat af Tillisch »og derfor lige saa fast ansat som alle de andre«. Holstein henviste ham iøvrigt til at tale med den i de nedenfor meddelte Optegnelser ofte omtalte Justitsraad Boolsen, der sikkert vilde give Holstein fuldt ud Ret. Dette skete ogsaa, idet Boolsen bl. a. udtalte: »De er lige saa fast ansat som alle de andre »Kongelig constituerede«. De er ansat af Tillisch, og Tillisch var den Gang Regent«. Som Følge heraf opgav Bladt at indsende Ansøgningen.

11. April 1853 fastsattes ved kongelig Resolution et nyt Lønningsreglement for Postembedsmændene i Slesvig, og ved dette oprettedes en Postførerstilling med aarlig Lønning 600 Rdl. og 10 Rdl. i Diæter for hver Rejse. 3. Juni s. A. erholdt Bladt fra Generaldirektør, Grev Danneskjold Samsøe Konstitution i denne Stilling. 7. Marts 1860 modtog Bladt imidlertid en Skrivelse fra Generaldirektøren, der meddelte ham, at da det ikke længere ansaas for nødvendigt at opretholde Hovedpakkeposten mellem Aalborg og Flensborg, vilde den blive nedlagt fra 1. April, hvorfor Bladt maatte udtræde af sin Funktion som konstitueret Postfører med Udgangen af Marts Maaned. Det var selvfølgelig et meget haardt Slag for den 52-aarige Mand, der saaledes pludselig kom til at staa paa bar Bund, uden Pension og uden Udsigt til at opnaa anden Beskæftigelse. I sin Kvide greb han til Pennen og forfattede den nedenfor gengivne Redegørelse for sit Liv i Krigsaarene. »Jeg har aldrig rost mig af mine Bedrifter i Krigen«, siger Bladt i Slutningen af Beretningen, — der ikke er medtaget her, da den ikke vedkommer de egentlige Krigsbegivenheder. Naar Læseren af Optegnelserne kommer til en anden Opfattelse, maa det erindres, at Optegnelserne er forfattede som et Slags Forsvarsskrift,

hvori han, for at opnaa Brød for sig og sine, tvinges til at omtale sine Bedrifter, og dette maa da billigvis tilgives ham.

Optegnelserne, der er forfattede i April 1860, findes i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenets Hovedarkiv.

Om Bladts senere Liv skal her fortælles, at han kort efter den nævnte Skrivelse, hvorved han blev afskediget af Postvæsenets Tjeneste, fik Ordre til at ledsage Københavnsposten over Land til Nyborg, idet Kieler Havn var spærret af Is. Paa Turen over Lille Bælt traf han daværende Postinspektør H. G. Petersen, med hvem han talte om den Nød, der trueede ham og hans Familie, og Petersen lovede ham, at han skulde høre fra ham. Et Par Dage senere blev han telegrafisk beordret til at indsende saavel sin Konduktør- som sin Postførerbestalling, og 23. s. M. fik han en Forespørgsel fra Generaldirektøren om, hvorvidt han vilde være villig til fra 1. April foreløbig at ledsage den forenede Brev-, Pakke- og Personpost mellem Flensborg og Aarhus mod en Godtgørelse af 3 Rdl. for hver Dag, han var fraværende fra Flensborg. Det var under Opholdene-i Aarhus, at han forfattede nedenstaaende, som han 12. Juli under et Besøg i København vilde overrække Generaldirektøren, men denne affærdigede ham meget kort og nægtede at modtage Redegørelsen. Heller ikke hos Chefen for Første Sekretariat, Kancelliraad Ploug, var Modtagelsen venlig, men denne beholdt dog Manuskriptet, og da Bladt Dagen efter kom igen, var Tonen elskværdigere. Paa Forespørgsel om hvorvidt Kontorchefen havde læst Beretningen, svarede han, at han havde læst den hele to Gange. Resultatet blev, at Bladt fik Tilsagn om at blive ansat

som Postfører paa Ruten Flensborg—Ribe, naar Chausseen mellem de to Byer om et halvt Aars Tid blev færdig, men indtil da maatte han holde ud paa Ruten Flensborg—Aarhus. Titel og Uniform som Postfører skulde han have Lov til at beholde, og dette synes at have spillet en vis Rolle for ham. Bladt maatte imidlertid blive ikke et halvt, men halvandet Aar paa Ruten Flensborg—Aarhus. Ved Skrivelse af 7. September 1860 blev det meddelt ham, at den hidtil ydede Godtgørelse af 3 Rdl. for hver Dags Fravær fra Hjemmet vilde blive inddraget fra d. 8. s. M., altsaa fra Dagen efter, hvorfor man spurgte ham, om han vilde gaa ind paa »fremdeles og indtil videre« at ledsage Posten mod at oppebære ældste Konduktørgage 500 Rdl. aarlig foruden 116 Rdl. i Tillæg. Der stilledes ham ikke noget andet Alternativ, og Betænkningstiden var unægtelig noget kort. Man er aabenbart gaaet ud fra, at Bladt har været paa det rene med, at der ikke var andet at gøre for ham end at tie og samtykke, thi Flensborg Postkontor havde allerede faaet Bemyndigelse til at udbetale ham Lønningen med 51 Rdl. 32 Sk. maanedlig. Ved Skrivelse af 25. September Aaret efter blev Bladt ansat i den ved Ekstrapostfører Bangs Død ledigblevne Plads og sat til Tjeneste paa Ruten Ribe—Haderslev. Den Tjenesten tillagte Løn udgjorde 400 Rdl. aarlig med et Tillæg af 148 Rdl. og 5 Rdl. i Diæter for hver Rejse. Lønningen, der saaledes blev tillagt Bladt, svarede til yngste Ekstrapostførers og betød en Forringelse i Forhold til tidligere, idet han jo, som vist, i H. t. Lønningsreglementet af 1853 tidligere havde haft 600 Rdl. og 10 Rdl. i Diæter pr. Tur. 29. Juni 1862 erholdt Bladt endelig kongelig Udnævnelse som Postfører, men beholdt

alligevel stadig yngste Ekstrapostførergage og som Følge heraf ogsaa det lavere Lønningstillæg.

16. Maj 1863 fik Bladt Ordre til senest fra 1. Juli s. A. at tage Bopæl i Thisted for at overtage Forretningerne som Postfører ved den fra 1. Juni oprettede forenede Brev-, Pakke- og Personpost paa Ruten Thisted—Randers. Diæterne paa denne Rute udgjorde 8 Rdl. for hver Rejse. 2. Oktober s. A. flyttede Familien til Thisted.

Ved den stadige Fraværelse fra Hjemmet, hvor han kun opholdt sig hver fjerde Dag fra Kl. 4 Morgen til 12 Middag og ved at være nødt til at bo paa Hoteller i Ribe og Aarhus, havde Bladt, hvis lille Lønning ikke forslog hertil, paadraget sig en efter hans Forhold betydelig Gæld. Denne forøgedes yderligere ved Flytningen fra Flensborg til Thisted med 145 Rdl., hvilket Beløb han, i Tillid til, at det vilde blive ham refunderet, da Flytningen var beordret, laante paa en Veksel. Han indsendte Ansøgning om Refusion af Flytningsudgifterne, men fik overhovedet ikke Svar herpaa; et nyt Andragende af 4. Januar 1864 fik ikke bedre Skæbne, og 1. Marts forfaldt Vekslen. Resultatet blev altsaa en Forøgelse af den Gældsbyrde, der i Forvejen hvilede paa det lille Hjem. Som et lille Lyspunkt maa det nævnes, at han fra 1. April fik tillagt højeste Ekstrapostførertilønning, d. v. s. 500 Rdl., men Forholdene var stadig vanskelige, og et 5. December 1865 indgivet Andragende om at faa tilstaaet et Gageforskud paa 150 Rdl., som han vilde afdrage med $\frac{1}{12}$ hver Maaned, blev, mod Sædvane, afslaaet. Først fra Nytaar 1874 blev der tilstaaet ham et Alderstillæg af 50 Rdl.

Det er forstaaeligt, om den Behandling, der blev Bladt til Del gennem Aarene, har skabt nogen Bitter-

hed hos ham. Havde han i de 17 Aar, fra 25. September 1861 til 31. December 1878, da han tog sin Afsked, faaet Lov til at nyde den ham som Postfører tilkommende Lønning i Stedet for at maatte nøjes med en Ekstrapostførers, havde han kunnet undgaa den Gæld, der tyngede ham stærkt, men som det dog ved gennemført Økonomi fra hans og hans Hustrus Side lykkedes ham at faa af Vejen forinden Afskedigelsen.

Endelig indtraadte den sidste Begivenhed i Bladts Embedsvirksomhed, idet han ifølge Ansøgning erholdt Afsked i Naade og med Pension med Udgangen af Aaret 1878. Kort efter søgte han Tildelse til at nyde sin Pension i Udlandet, hvilket blev ham tilstaaet, og 26. Juli 1888 afgik han ved Døden i Altona, lidt over 80 Aar gammel.

Med Bladts Afgang fra Postvæsenets Tjeneste forsvandt den sidste Postfører i Danmark.

Om de i Bladts Erindringer omtalte Begivenheder henvises iøvrigt til »Sønderjyske Aarbøger« 1899, S. 181—277 og 1900, S. 62—163 (P. Lauridsen, Mellem Slagene), 102, S. 147—156 (Flensborg i Martsdagene 1848) og 1912, S. 1—45 i C. L. Kirstein, Stemninger og Tilstande i Sønderjylland 1848—51).

Efter at ovenstaaende er sat, har Hr. Pastor H. F. Petersen i Flensborg bevist mig den Velvilje at fremskaffe nogle Noter udover, hvad jeg selv har formaet at skaffe. De af Hr. Pastor Petersen fremskaffede Noter er betegnede med baade Tal og Bogstaver, medens mine Noter kun er betegnede med Tal.

Da Oprøret udbrød 1848, lød det i mit Indre: »Du er en Slesviger, en Undersaat af Danmarks Konge, Kong Frederik 7de, over hvem du intet har at klage.

Troskab til Døden mod ham og dit Fædreland er din Pligt.« — Ophidselsen i Flensborg var stor, og for saa meget som muligt at opretholde den lovlige Ro og Orden, blev fra Magistratens Side, dog, saa vidt mig bekendt, ogsaa paa Opfordring af flere mod deres Konge trofast sindede Borgere, organiseret en Borgervagt, og som dens Befalingsmand indsattes Købmand C. Schwensen.²⁾ Ved den Afdeling, ved hvilken jeg befandt mig, var vor Leutenant den nuværende Senator P. A. Petersen.¹⁾ Hver Aften samledes vi i Hr. N. Frederiksens²⁾ Gaard ved Nordre Port, og til Tegn paa, at vi hørte til Borgervagten, havde vi et hvidt, Stadens Vaaben paatrykt, Bind om den venstre Arm. Bevæbnede med Geværer udgik nu bestandig Patrouiller fra vort Vagthus ind til Raadhuset frem og tilbage, og atter andre til den sydlige Del af Staden; og det lykkedes ogsaa at opretholde Ro og Orden, selv til den sidste Aften, da Kieler-Jægerne drog ind, og med den Aften ophørte vor Vagttjeneste. Daglig ankom nu mere Militær af Insurgenternes og med det ogsaa gyselige Røverbander, ægte »Freischärler«. Vi levede bekymrede i Forventningen om de kommende Ting, men dog bestandig i Haabet om, at vor højtelskede Konge snarest vilde afsende sine Folk for at befri os fra disse Bander. Endelig kom den forventede Dag og Slaget ved Bau. Vore kjære Danskere sejrede og droge til vor store Glæde indenfor vore Mure. Vi levede igjen glade og haabede, at det strax skulde have Ende. Men den bedrøvelige Paaske kom og med den Skrækken, hvorom jeg vil tie, og Preusserne rykkede ind. —

Hvad var der vel nu bedre at gjøre for os, end saa vidt muligt at sætte vore kjære Danskere i Kundskab om Sagerne Stilling. Dhr. A. Petersen, N. Frederiksen og min Broder, N. Bladt,²⁾ (der var vel flere i deres saakaldte »Komplot«, men jeg kjender kun disse) brugte mig, hvor de ikke selv kunde komme, til at forskaffe sig Underretning. — — Min Broder førte hovedsagelig Korrespondancen med General Bülow i Sønderborg. Alle Breve bleve befordrede hemmelig, men ad sikre Veje. — — Da vi boede i den nordre Del af Byen, maatte alt Militær, der drog mod Nord, forbi vor Dør. Jeg fik af min Broder

det Hverv at tælle alt Militær, som drog ud, saa nøje som mulig og opgive hvilken Vaabenart og Nation samt at meddele ham Beretning derom. Han selv gjorde det samme. Grunden til, at vi begge gjorde det samme, laa deri, at vi den Gang boede to Huse fra hinanden og ikke altid vidste, om en af os var ude paa andre Opdagelser. Som Følge heraf kunde intet passere ubemærket forbi. Desuagtet havde jeg endnu hver Gang jeg skulde hjemmefra givet min ældste Datter Befaling til det samme, hvilket hun ogsaa ofte har gjort. Hun vidste i hvad Øjemed, og skjøndt hun kun var 15 Aar gammel, kunde jeg stole paa hendes Tavshed. Derefter blev saa, saa hurtigt som mulig, General Bülow paa ovenanførte Maade sat i Kundskab om Troppernes Antal og Bestemmel-sessted. — — Som forhen nævnt, sendte hine Herrer mig, hvor de ikke selv kunde komme, og jeg kom stedse velbeholden tilbage. Jeg vil her kun frem-sætte enkelte Tilfælde og slet ikke i deres Række-følge, thi den har jeg glemt, og den gjør heller ikke til Sagen — som jeg aldrig forglemmer.

Min Broder havde erfaret, at en ved det holstenske Militær værende Feltpræst ved Navn *U t g e n a n n t*, efter hans Udsagn en Thüringer, vilde prædike i den 2 Mil fra Flensborg liggende Grundtoft Kirke. At denne Prædiken maatte have noget besynderligt ved sig, var nemt at tænke, og min Broder ønskede, jeg kunde blive Tilhører. Som Følge heraf gik jeg Lør-dag Aften før til en $\frac{1}{4}$ Mil fra Grundtoft liggende By, hvor vi selv havde nær Familie. Det var mig be-kjendt, at de gode Folk vare meget tysksindede, og jeg maatte bruge List for at naa mit Maal uden at røbe min Hensigt. Des Aarsag var mit første Ord, efter at have hilst paa dem: »Hør Folk, lad os være Familie og Venner! og derfor intet Ord om Politik.« Dette lovedes og holdtes. — Om Aftenen sagde jeg i fortrolig Samtale: »Skulle vi i Morgen i Nykirken til *K a r s t e n s*,³⁾ eller ville I til Grundtoft? Man siger, Pastor Utgenannt skal prædike«. »Ak nej, skal Utgenannt prædike, da maa vi dog derhen; det vidste vi jo slet intet om; du gaar vel med?« — — »Jeg! jah! — — naturligvis«, og Søndag Morgen vandrede vi alle til Kirke. Desværre kom Utgenannt ikke tidlig nok, og den Grundtofte Præst maatte

prædike. Imidlertid kom Utgenannt efter endt Gudstjeneste — — om det kan kaldes saaledes, thi Omkvædet paa Visen var bestandig: Schleswig-Holstein — — og traadte frem i Koret og indbød efter en lille Tale Mændene til en Forsamling om Eftermiddagen i Byens Skole. Ogsaa der indfandt mine Slægtninge og jeg os i rette Tid. Først holdt Utgenannt en Tale; jeg maa tilstaa, Manden kunde tale; aldrig hverken før eller siden har jeg hørt en saadan Tale; Talen var smuk, d. v. s. for hans Tilhængere; for mig derimod Gift og Galde. Slutningen af hans Tale gik ud paa, at der maatte handles energisk. De maatte ikke lægge Hænderne i Skjødets. Fjenden kunde lande paa deres Kyster, naar han vilde og falde deres Folk i Ryggen. Derfor maatte de organisere en Landstorm, hvilket ogsaa skete efter hans Anvisning. Men Dagen derpaa vidste allerede General Bülow gennem min Broder, hvilke Fjender han vilde faa med at gjøre, om en Landgang skulde gaa for sig, og at Signalflagene om Dagen og Skydningen om Natten kun var blind Alarm.

Nogle Dage efter den ulykkelige Katastrofe ved Ekernförde kom min Broder til mig og sagde: »Der er ankommen betydelig meget baade svært og let Skyts paa »Munketoften« (en stor Markstrækning syd for Flensborg, og over hvilken gaar en offentlig Gangsti fra Chausseen til en Forstad bag ved Møllen), men vi kunne ikke overse det ordentlig fra Chausseen. Der staar Meklenborgere Skildvagt der, og ingen tør gaa ad Gangstien. Petersen, Frederiksen og jeg har været der, den ene efter den anden, men ere alle tilbageviste. Forsøg Du nu din Lykke«. Jeg gik. Fra Chausseen af og ind blev jeg tilbagevist. Jeg gik tilbage, gennem Byen, om bag Møllen og fandt der ved Gangstiens Begyndelse ingen Skildvagt. Jeg gik i afmaalte Skridt og ikke for hurtig fremad. Der kom mig flere i Møde, som vare blevne tilbageviste. Godt halv Vejs henne stod en Meklenborger. »Holdt« raabte han, »her tør ingen passere forbi«. »Min Ven«, var mit Svar, »naar De vil forbyde »Mænd« Adgang til en offentlig Gangsti, saa stil Dem ved Begyndelsen af den; hvis det derimod er »Narre«, De vil forbyde det, ja saa kan De godt stille Dem . . . f. Eks. i Midten! men en saadan tror De vel ikke at have for Dem.«

Fyren blev forbløffet. »De har Ret, min Herre; gaa saa da, men gaa hurtig«. Jeg gik videre i afmaalte Skridt, talte Kanonerne og saa deres Kaliber. De var forskjellige. Der var ogsaa enkelte fra »Christian VIII«. Det forønskede Resultat var naaet, blev General Bülow meddelt, og senere tillige, hvor de kom hen. De bleve staaende i flere Dage, men Skildvagten blev endnu samme Dag flyttet til Gangstiens Begyndelse.

En Dag erholdt min Broder Skrivelse fra General Bülow, hvori blev bebudet en Landgang vd Kobbermøllen ved Flensborg; men han havde hørt, at denne var forskanset, og om min Broder derfor kunde give nogen nærmere Forklaring derom. Altsaa maatte jeg derud. En halv Mil nord for Flensborg bøjede jeg af fra Chausseen ind i Skoven henimod Fabrikken og fandt den omgivet af stærke og tætte Palisader, forsynede med talrige Skydeskaar for Geværer. Ved Indgangen stod en Nassauer. Jeg skred forbi ham tilsyneladende tankeløs og intet seende, og havde herfra og til Bygningen Tid nok til at tage hele denne Side, den sydlige, i Øjesyn. Langs Palisaderingen mod Øst gjorde Vejen en Bøjning, og da Vagten nu ikke længere kunde se mig, forsvandt pludselig min Perial, hvormed jeg havde narret min gode Nassauer saa grundigt, at han endog modtog og optog et kraftigt Puf i al Godmodighed. I den Retning mod nordost fortsatte jeg, til Krusaaen standsede mig. Derfra gik jeg tilbage samme Vej og tog derefter den vestlige og nordlige Side under Betragtning. Den vestlige Side var dækket ved en temmelig vaad Eng, og Kjørevejen gjennemskaaet af en betydelig Strøm, hvis Vand drev Møllen. Over Strømmen var før en fast Bro, men denne var afkastet og kun et løst Bræt lagt over for Fodgængere. Jeg gik over dette og langs Engen hen til Chausseen. Paa en Forhøjning i Engen var opkastet en Skanse, betegnet som »Redoute Nr. 2«, vendende mod Kjørevejen. Jeg kom ud paa Chausseen omtr. $\frac{3}{4}$ Mil fra Byen og gik nu tilbage ad denne. Den førte gennem Skoven, og mit spejdende Øje opdagede 3 opkastede Skanser med mange Skansekurve. Det hele saa meget ubetydelig ud ved første Øjekast fra Chausseen og vel, fordi det var temmelig godt skjult. Der stod Nassauere over-

alt, saa jeg turde ikke vove at gaa ind i Skoven og be-
 tragte det nærmere. Da jeg kom hjem, fortalte jeg
 min Broder alt, og vi indsaa, at en Landgang ved
 Kobbermøllen maatte koste mange hundrede af vore
 brave Soldaters Liv, da det var umulig at landsætte
 Artilleri der, og Kanonerne fra Orlogsskibe i Fjor-
 den ikke vilde kunne række Værkerne med nogen
 Nytte. Jeg udfærdigede saa nøje som mulig et Kort
 med Blyant og dette blev tilstillet General Bülow til-
 ligemed nøjagtig Beskrivelse, endogsaa med Opgi-
 velse, mellem hvilke karakteristiske Træer i Skoven
 de enkelte Skanser vare beliggende.

I nogle Dage var der paa Foranledning af en Kie-
 lerkøbmand, ved Navn Peter Theisen, en født
 Flensborger, som var Spion for Holstenerne, Husun-
 dersøgelse hos Hr. Andreas Christensen⁴⁾
 efter de Geværer, vi havde brugt ved Borgervagten.
 Der fandtes intet og skulde fortsættes de næste Dage.
 Nævnte Theisens Moder boede i Huset hos min Sø-
 ster, hvor ogsaa han logerede, naar han var i Flens-
 borg. Da han kom hjem om Aftenen, gik jeg hen til
 ham, læste ham ordentlig Texten og lovede ham, at
 i Fald han fortsatte Husundersøgelsen og fandt Ge-
 værerne, skulde jeg ogsaa vide at finde ham, naar
 Danskerne kom; og jeg fremsatte ham mine Grunde,
 hvorfor de vilde komme, selv om saa hele Tyskland
 satte sig derimod, thi »Stormagterne« taalte ikke, at
 Hertugdømmerne gik til Tyskland. Theisen blev
 bange for sit eget kjære Skind, og Husundersøgelsen
 blev mod al Forventning ikke fortsat. Hr. Christian-
 sen har aldrig erfaret, at det var min Skyld; kun til
 min Broder fortalte jeg, hvad der var passeret.

Straks efter Nytaar tilskrev General Bülow min
 Broder, at han havde erfaret, at Oldenborger-Militair
 var rykket ind i Hamborg. Dette var mod Vaaben-
 stilstandens Betingelser, og han ønskede om mulig,
 at en paalidelig Mand blev sendt til Hamborg for at
 overbevise sig om, hvad der var i dette Rygte og for
 med det samme saa vidt mulig at erfare den holsten-
 ske Armées Tilstand. Min Broder forelæste mig Bre-
 vet og yttrede Ønske om, at jeg skulde afsted. Jeg
 indvilligede strax. Men det gjaldt om, paa hvad
 Maade jeg skulde komme fra min Kone, som ikke
 vilde tillade det, da adskillige, der vare paa lignende

Rejser, allerede vare grebne — deriblandt *M a z a n t i* — og fængslede. Der faldt mig en List ind, hvilken min Broder strax satte i Scene. Jeg havde den Gang en lille Fabrik af Jernnittenagler til Bødkere, Blokke-drejere, Kleinsmedde o. l. og leverede tillige alle Nitter til Hr. Ditmann & Jensens Jernstøberi i Flensborg. For nu at komme hjemmefra, skulde jeg faa Brev — skrevet af min Broder i et meget bekjendt Rendsborg-Firmas Navn — om at indfinde mig personlig og forsynet med Prøver af Nittenagler for at slutte Overenskomst om Levering af saadanne til Fabrikken. Dette lykkedes mod det Løfte, igjen at være hjemme Mandag eller Tirsdag. Men da jeg ikke kom, fandt hun noget muggent derved, gik min Broder paa Livet og erfarede ogsaa halvvejs den sande Sammenhæng. Følgen var, at da jeg den næstfølgende Søndag kom, fandt jeg hende syg og sengeliggende af Sorg og Bekymring for mig. Resultatet af min Rejse berettede min Broder Hr. General Bülow, som i en senere Skrivelse udtalte sin Tilfredshed dermed. Jeg havde opholdt mig i Slesvig, Rendsborg, Neumünster, Kiel, Altona og Hamborg. Alle Enkeltheder som f. Eks., hvorledes jeg paa et hængende Haar nær var bleven arresteret i Kiel, blive for vidtløftige at medtage her. Resultatet var, at intet Militair fandtes i Hamborg med Undtagelse af enkelte, som daglig kom over fra Hannover for at bese Staden, men om Aftenen atter toge tilbage med Damperen. Jeg erfarede ogsaa nøje den daværende ganske Styrke af den holstenske Armée i samtlige Vaabenarter, hvor hver Bataillon og hvert Compagni laa indkvarteret, hvor Kavalleri og Artilleri laa; Antallet af dens Krigsskibe, baade Damp- og Sejlskibe, Kanonbaade, færdige og under Arbejde værende, hvor disse stode paa Stabelen, hvorved var det mærkelige, at der blandt Mandskabet var flere Officerer end Matroser. Da jeg kørte fra Rendsborg ud til Banegaarden i en Omnibus, var den daværende Kommandant i Rendsborg og jeg ene i Vognen, og en saa god tysk Mand forekom jeg ham at være, at han ikke tog i Betænkning, iblandt andet — dog under strengt Taushedsløfte — at meddele mig, at de tvertimod Vaabenstilstandsbedingungen havde beholdt et tysk (om jeg mindes ret et hessisk) Bateria, som var skjult i Rendsborg Tøjhus, for, som han

sagde, om det kneb, at forstærke deres Batterier med. At dette var Sandhed, blev mig bekræftet af en Blok-kedrejer i Rendsborg, med hvem jeg stod i Forbindelse og besøgte paa min Tilbagerejse. Han havde arbejdet i Tøjhuset og der selv set Kanonerne, hvilket han alt sammen betroede mig som en stor Hemmelighed i Kraft af vort varme tyske Broderskab.

Da jeg senere, mens Tydskerne laa for Sønderborg, som sædvanlig var ude for at erfare et og andet, mødte jeg paa Flensborg Gade en Handelsven fra Rendsborg, som jeg paa fornævnte Rejse havde besøgt, og som kun kjendte mig for en god og hængiven Schleswig-Holsteiner. Vi talte op og ned med hinanden om politiske Æmner og kom da ogsaa til Tidens brændende Spørgsmaal: Sønderborgs Indtagelse, og jeg forment, at det nok næppe lod sig gjøre. Da fortalte han mig under stor Begejstring, at det ret nu skulde lykkes, og det paa følgende Maade: Der stod allerede i Rendsborg Pontonbaade paa Vogne. Disse skulde kjøres hinsides Dybbøl til en der afsides beliggende Skov, i al Stilhed bringes ned og sammenføjes langs Strandkanten, naar der var stærk sydlig Strøm. Bjælker og Brædder vare afpassede til en hurtig Sammenføjning, saa at alt kunde være færdig i Løbet af nogle Timer. Mens det stod paa, skulde Sønderborg bombarderes. Den nordre Ende af Broen skulde saa løslades og velbemandet føres over med Strømmen. I Forvirringen under Bombardementet og den eventuelle Brand vilde ingen tænke paa en saadan Streg, og Sønderborg er vort. — Denne Efterretning gik øjeblikkelig samme Vej som alle de andre til General Bülow. Nogle Dage senere kom ogsaa virkelig alle Vogne med de til Broen hørende Rekvisiter gjennem Flensborg. Men General Bülow vidste Besked og modtog dem, som vi snart spurgte i Flensborg, med tilbørlig Honneurs i Form af diverse Granater. Deres Forehavende blev opgivet, og Sønderborg blev skaanet. —

Min Broder var i slem Mistanke for Spioneri hos Holstenerne og blev da ogsaa som Følge heraf af den politiske Flensborger-Politimester Krohn⁵⁾ forvist Flensborg og det ganske Slesvig, men det blev ham stillet frit, om han vilde gaa til Danmark eller Holsten, kun udtrykkelig forbudt at gaa til Als. Han

valgte selvfølgelig Danmark. Nogle Dage senere havde jeg Brev fra ham fra Sønderborg, hvorfra han vexlede flere Breve med mig. —

Der blev atter sluttet Vaabenstilstand,^{5a)} det tydske Militair forlod os, og Dagen, da Svenskerne landede, kom^{5 b)} en for mig uforglemmelig og vigtig Dag af mit Liv. Paa den saakaldte nye Bro eller Trankogeriet var plantet Kanoner og hejset danske og svenske Flag allerede fra Morgenstunden. Saa snart Skibene, der bragte vore Venner, øjnedes, skulde der salutes. Hundreder af Mennesker vare forsamlede der for at modtage de ankommende med Jubel. Naturligvis havde Nysgjerrigheden ogsaa ført nogle Slesvigholstenere derhen. En af disse sagde, pegende paa Fla-gene, man skulde egentlig rive de fordømte Lapper ned. Dette blev hørt og var ogsaa lige strax nok. Af kraftige Hænder blev han revet til Jorden og vilde sandsynligvis være omkommen, havde ikke en agtet, kraftig Bødkermester ved Navn H a n s e n, en født Nyborger, forbarmet sig over ham og hjulpet ham ud af Klemmen og bort. Nu var desværre Gemytterne blevne ophidsede og komne i Oprør; længe nok havde de ogsaa taalt den strenge Politimester Krohns og hans Gensdarmers Stokke. Alt regulairt Militair var ude af Byen, kun Krohn og hans Gensdarm tillige-med en Vagt af allehaande Vaabenarter, Levninger fra Lazaretherne, vare tilbage. Som sagt, Gemytterne vare ophidsede og med fuldtonig Afsyngelse af »Den tapre Landsoldat« gik hele Skaren langs den nye Bro og ind ad Nordre Port. Flere og flere kom til, hovedsagelig Sø- og Arbejdsfolk. Ved en Drejer Andreas blev gjort Holdt. Hans Vinduer sønder-sloges, og alle hans Piber og Sager reves ned og søndertraadtes. Derfra gik det videre mod Syd. En Drejer S a c h s e^{5 c)} led samme Medfart. Hans Bolig laa 2 Huse nord for mit og var Nabobygning til min Bro-ders. Derfra gik det skraas over Gaden til det Kon-gelige Toldhus. Det Kgl. Toldskilt var bleven ned-taget og i Stedet for anbragt et, hvorpaa blot stod »Zollamt«. Dette provisoriske Skilt skulde nu ned. Der skaffedes Stiger og Skiltet nedtoges, alt under rungende danske Sange [og] Hurraer. Tolderen, K i r c h h o f,⁶⁾ vilde man have ud. Et særligt Nag, især hos Søfolkene, hvilede paa ham fra den Tid,

da han med egen Haand udhuggede Mærker »Dansk Ejendom« af Skibene, eftersom ingen Tømmermand — — »forstod sig derpaa«! En Sten fløj gennem Ruden, men en kraftig Stemme fra Mængden tordnede »Holdt! Det er Kongens Gaard! ingen Ruder itu! men ud med Fyren! han skal betales!« Døren var imidlertid saa stærkt stænget fra inden, at den ikke kunde aabnes uden at sønderhugges; altsaa opgaves det, og Toget drog jublende og i Procession gennem et lille Stræde — Herrenstall kaldet — med Skiltet foran, ad Skibsbroen til. Skiltet skulde i Vandet, skulde druknes, og med det al den Harm, man havde lidt. Paa Vejen blev Skiltet benyttet til dermed at ituslaa Vinduerne hos Grovsmed Volkmar,^{6a)} der boede i Nærheden af Toldpakhuset, og derefter under Jubel og Hurra kastet i Vandet, hvor det hurtigt forsvandt, da det var af Kobber. Ogsaa det provisoriske Skilt paa Toldpakhuset skulde ned. De medtagne Stiger var for korte. Den derpaa staaende kunde ikke naa Skiltet — et Bræt, fastnaglet paa Muren. Tvende kraftige Mænd hævede Stigen med samt den derpaa staaende paa deres Skuldre, og nu begyndte Nedbrydningen. I det samme kom Krohn, Gensdarmchefen, Politimester Niemann⁷⁾ og Borgmester Callisen.⁸⁾ bagved dem Gensdarmene og de førnævnte ud af Lazaretherne hentede Vagter, noget gruelig Skrabsammen, hvorimellem endnu nogle med Tørklæder om Hovedet, Bind om Armen o. d. l. tilligemed enkelte »Freischärler«. Tumulten var saa stor, at man ikke bemærkede dem, før de var ganske nær. Krohn befalede øjeblikkelig at fyre. Niemann og Callisen sagde: »Nej, skal det gaa saaledes til, gaar vi vor Vej«. Krohn befalede igjen at fyre, og Skuddene knaldede. Tre Mand faldt paa Stedet. Niemann og Callisen gik strax hjem. Jeg havde sluttet mig til Toget fra min Bolig. Da vi formedelst Mangel paa Vaaben ikke kunde tænke paa Modstand, fløj Mængden fra hinanden som Duer for Blæst. Jeg gik tilbage gennem førnævnte lille Stræde ind i det første Hus paa venstre Haand, hos en Bekjendt. Herren i Huset, Petersen, kom lige efter mig. Der knaldede et Skud; Kuglen fløj over vort Hoved gennem Vinduet ind i en Bjælke. Krohn og hans Bande gik langs med den nye Bro og ind

ad Nordre Port. Jeg var imidlertid gaaet hjem. Kort derpaa marcherede hele Banden forbi vor Bolig mod Syd. Intet Menneske turde lade sig se paa Gaden eller ved Vinduerne uden strax et Gevær blev rettet mod ham. — Det var bleven Middag. Min Kone satte Maden paa Bordet. Jeg overtænkte, hvordan det vilde ende. Svenskerne var endnu [ikke] at se. Jeg fattede hurtigt en Beslutning, sagde til min Kone: »Spis Du og Børnene! Jeg maa ud!« De græd og bade, jeg skulde blive hjemme, men forgæves; jeg gik! først til Hr. P. A. Petersen, Borgervagtens fordum Leutenant, men traf ham ikke hjemme. I Stedet for ham traf jeg en Ven, Malermester L i n d s c h a u. »Hvorledes skal det ende i Dag?« spurgte jeg. »Det er ikke godt at sige«, svarede han. »Kom med«, var mit Gjensvar, »til Borgmesteren! Vi maa have vor Borgervagt fra 48 i Gang, ellers gaar det aldrig godt«. Han var strax beredt. Vi gik, og traf Borgmesteren i Samtale med Stadskommandanten, (om han var Preusser eller Holstener, mindes jeg ikke) samt Politimester Niemann, alle tre staaende ved Borgmesterens Dør. Jeg traadte uden videre Komplimenter hen til ham. »Hr. Justitsraad! hvordan skal det ende i Dag?« — »Jeg ved det ikke, Bladt, vi tale just derom«. — »Jeg ved det, Hr. Justitsraad; døde Mennesker! endnu flere, end dem, der alt har mistet Livet. Men vil De overlade det til os at handle, skal det ikke ske.« — »Hvordan da?« — »Vor Borgervagt fra 48 maa i Gang. Overlades det til os, skal inden en halv Time den første Patrouille være paa Gaden; men kun under én Betingelse. Intet Militair, ingen Gensdarm lader sig se paa Gaden. Sker det, gaar vi vor Vej, og Ansvar for Følgerne kommer da paa Deres Kappe, Hr. Justitsraad.« — »Det er jeg med til, Bladt. Hvad siger De, Hr. Kommandant?« —

— Kommandanten: »Hvem er disse Folk?«

— Justitsraaden: »Hvad de begge foretage sig, indestaar jeg for. De ere Borgere fra Byen.«

— Kommandanten: »Naa, det er vel saa det bedste, og jeg vil strax give Ordre til, at intet Militair lader sig se paa Gaden, men Gensdarmchefen (Krohn) maa ogsaa sættes i Kundskab derom.«

— Justitsraaden: »Det skal ske, (vendende sig til

Lindschau og mig:) Kom De med herind; jeg har endnu Bind nok fra den Gang«.

Vi fik Bindene og gik alle tre hen til Chefen for Gensdarmene. Vi traf ham paa Gaden. Ogsaa han gik straks ind paa Idéen og vilde øjeblikkelig give fornødne Ordre til Gensdarmene. »Nu,« sagde Callisen, »begynd De saa og skynd Dem saa meget som mulig.« Efter Lindschaus og min Aftale skulde kun besindige og deres Konge tro Borgere antages. Han begyndte straks at hverve ved Raadhuset og i nordlig Retning. Jeg begyndte omtr. ved P. A. Petersens, ogsaa i nordlig Retning. Vi løb begge saa hurtigt som mulig. Men da jeg kom ind i det første Hus, hed det, »han er ikke hjemme; han er paa Broen. Nu er Svenskerne i Sigte«. I det andet, tredie, fjerde gik det ligesaa. Jeg gik til Broen. Svenskerne var i Sigte, og Tusinder af Mennesker forsamlede paa Broen. Jeg fandt straks nok, der vare villige. De skulde samle sig paa Raadhuset. Jeg fik ogsaa det Svar af enkelte: »Hvis saa Banden fra i Morges kommer, hvad saa?« Jeg sagde dem vore Betingelser og Tilsagnet fra ovennævnte Herrer. De lavede sig til at gaa. Men en af dem, der stod paa et Stykke Træ og kunde se ud over Mængden, sagde: »Der kommer Banden allerede!«. Jeg svarede, at det maatte være Lindschau med en Borgerpatrouille, og det var det ogsaa, men bag ved ham kom Banden fra om Morgen. Min Ytring var: »De skulle ogsaa komme ligesaa varmt tilbage, som de ere komne«. De havde taget Post ved Smedemester Volkmar, tæt ved Toldpakhuset, hos hvem om Morgen Ruderne vare slaaede ind. De fleste vare inde i Stuen. En Enkelt stod udenfor som Skildvagt. Ankommen til Vagten, spurgte jeg: »Hvem er den kommanderende her?« — »Sergeant Sivers«. — »Jeg maa tale med ham! Hvor er han?« — »I Stuen; jeg skal kalde paa ham«. Han gik for at kalde Sergeanten; jeg bag efter, ind i Forstuen. Sergeanten kom. — »Er De Sergeant Sievers, kommanderende Patrouillen her?« — Ja, det var han da. — »Hvem har beordret Dem herved med den Patrouille?« — Hvad det kom mig ved. — »Jeg spørger først og forlanger først Svar, saa tales vi nærmere ved«. — Ja, det havde da dens Chef. — »Saah! Dens Chef?! da befaler jeg Dem at drage her-

fra med Deres Patrouille og igjen til Vagten«. — Hvorledes jeg kunde befale det, og hvorpaa jeg støttede mig. — »Paa dette med Stadens Vaaben forsynede Bind; jeg er Officer i Borgervagten; De saa vel en af dens Patrouiller at marchere lige foran Dem; for Resten vil jeg gaa med Dem og overlade min Handlemaade til Kommandantens Afgjørelse«. — »Hvis det er Tilfældet«, sagde han, »saa kom Folk! Trød an!« — Imidlertid havde der forsamlet sig en uhyre Menneskemasse foran Døren. Vi afmarcherede. Jeg i Spidsen. Det er umuligt at beskrive den Piben og Hurraraaben, som nu lød fra Mængden. Særdeles mange fulgte med op til Vagtlokalet skraas over for Raadhuset i Bankbygningens underste Lokale. Vi gik langs ad Broen op ad Skipperstræde. Omtrent ved Kompagnistræde mødte vi Borgermester Callisen. I Forbigaaende, — thi gaa fra Banden kunde jeg ikke, — sagde jeg blot til ham: »Hr. Justitsraad, hvad er det? Er De en Mand, der holder Ord! det maa jeg sige«. Han løftede blot paa Skuldrene og betydede mig at gaa videre. Ankommen til Vagtens Gaard, sprang strax flere af Banden løs paa mig og grebe mig i Kraven og vilde slæbe mig ind i Vagtstuen. Skjældsord løde fra alle Sider. — »Bliv mig fra Livet«, befalede jeg med barsk Stemme; »jeg kan gaa alene, det lærte min Moder mig, da jeg var Barn«. — Banden, andet kan jeg ikke kalde den, var ved den frygtelige Piben og Hurraraabene, som fulgte os et temmelig Stykke paa Vej, bleven sat i en saadan Op-hidselse, at det lød fra flere Struber: »Ned med ham! En sliq Skam skulle vi taale af en fordømt Danskerhund«. — »Min første Gang er til Kommandanten og ikke til Vagtstuen«, sagde jeg til Sergeanten, »jeg har sagt Dem nede paa Broen, at jeg vilde aflægge ham Regnskab for min Handlemaade. Kom De med!« — »Jeg kan ikke gaa fra Folkene«, svarede han, »men jeg kan medgive Dem 2 Mand«. — Han befalede 2 Mand at tage deres Geværer og følge mig til Kommandanten, som boede i Hr. Andreas Christiansens Gaard. Vi traf ham ikke hjemme, men Borgermester Callisen var der. Min Tiltale til ham var den samme, som da vi nylig mødte ham. »Jeg kan ikke derfor, Bladt, det er sket uden mit Vidende. Volkmar har, som jeg hører, sendt Bud til Chefen efter Vagt;

han var bange, det skulde gaa ham endnu værre end i Morges. Men gaa De nu rolig hjem, jeg skal gaa til Kommandanten; han spiser hos Dølls.«⁹⁾ — »Gaa hjem, Hr. Justitsraad! (jeg viste til begge Sider paa min Vagt) jeg er Fange og i Vagten«. — »Saa gaa De med over igjen; De skal snart blive befriet«. — Vi gik igjen til Vagten. Sergeanten kom os allerede i Møde i Porten og havde Møje med at afholde Mængden, som vilde have mig løs. Vi gik ind i Vagtstuen, hvor der vel var en 8—10 Stykker af Banden. Alle vilde bag efter os, men han befalede: tilbage! og beordrede en Kurhesser, som var i Vagtstuen, at staa Vagt i Døren og ikke indlade nogen eller slippe mig ud. Manden drog sin Sabel og adlød. Jeg sagde Sergeanten, at Kommandanten var ikke hjemme, men at Borgmesteren var der og vilde gaa til Kommandanten, og at der strax vilde være Ordre her. Vagten, som havde ledsaget mig, bekræftede mine Ord. Sergeanten gik igjen ud i Gaarden for at holde Orden. Jeg gik op og ned i Forstuen, som om slet intet var passeret og agtede slet ikke paa Vagtmandskabets Skænden. Der var vel omtrent forløbet et Kvarter. Da sprang paa én Gang 6 Karle op, droge deres Sabler og satte mig Spidserne for Brystet. En lang »Freischärler«, der havde skudt med om Morgenen, tog sit Gevær (der sad Fænghætte derpaa) og rettede Løbet mod mig. I det samme kom Sergeanten ind, (han var gaaet ud og ind flere Gange). »Han har holdt os for Nar«, brølede de, »der kommer ingen Bud«. Ham, den lange »Freischärler« brølte: »Skyd ham ned paa Stedet«. — »Skyd De væk!« var mit phlegmatiske Svar. — Han: »De er ikke et Skud Krudt værd;« — Jeg: »Har De Kurage til at skyde, har jeg Mod til at staa, ellers kan De ogsaa tage til Deres Slire; den kan jeg staa for«. — For at gjøre alt fuldkomment kom tillige den smaa Kurhesser, der stod Vagt ved Døren, holdt mig sin Sabel lige for Næsen og sagde: »De er en Løgner, fordømte Danskerhund, men De skal lære at kjende tysk Militair«. — »Og De en Flensborg Borger«, sagde jeg og stampede med Foden i Gulvet. »Hr. Sergeant! jeg forlanger Ro«, sagde jeg, vendende mig til ham, »og at gaa uantastet indtil Ordren kommer«. — Rolig bød han: »Manden maa have Ret og være sikker i sin Sag! sæt

Jer eller gaa ud!« (til Kurhesseren) »bliv De paa Deres Post!« — Alle forlode mig, og jeg fortsatte rolig min Vandring op og ned. Sergeanten gik ud og ind. Ingen kom mig for nær mere. Endelig kom Sergeanten ind igjen og lige hen til mig. »Min Herre«, sagde han, »hvad De har gjort, dertil var De berettiget og har handlet rigtig, og dermed er De løsladt«. — Jeg skred hen til Kurhesseren, saa stift paa ham og sagde: »Hvo er Løgneren?« Han tav. »Hvo er Løgneren?« gjentog jeg. Han svarede ikke. Nu kom Sergeanten. »Min Herre, De hører jo, De er fri og løsladt«. — Jeg: »Meget vel! det vidste jeg, før jeg kom her! men han har udskjældt mig for en Løgner«. — Sergeanten: »Naar jeg beder Dem, gaar De saa ikke?« — »Paa Deres Bøn, jo!« — Han rakte mig Haanden og jeg ham min og gik. Jeg maa lade ham, han opførte sig meget honnet mod mig. — Jeg gik naturligvis den lige Vej hjem til Kone og Børn for at berolige dem, og fordi jeg trængte til noget at spise. Klokken var bleven 4. Imidlertid vare Svenskerne komne og de fleste allerede gaaede i Land. Med dem vare ogsaa flere Flensborg Borgere komne, som dels frivillig, dels tvungne havde forladt Flensborg. Deriblandt Hr. A. Christiansen. Saa snart han kom i Land gik han strax hjem, men da han vilde forbi Vagtbanden, fore nogle af denne, som kjendte ham, løs paa ham og førte ham ind i Vagten. Dette blev snart bekjendt paa Broen. Søfolk og Arbejdere havde strax sammenrottet sig og vilde gaa løs paa Banden. Der hjalp ingen »Holden igjen« mere. Søfolk, bevæbnede med Haan[d]spager, andre med halve Lægter og store Knippler, droge op ad Gaden. Men Lindschau med en stærk Patrouille af Borgervagten saa Lejligheden til at komme foran. Det var et allerkjæreste Korps at se paa. Jeg mødte dem paa min Hjemvej, lod mig desaaarsag blot se hjemme og saa afsted igjen. Scenen ved Vagten lader sig næppe beskrive. Hele Banden med Vagtkommandeuren i Spidsen stod opmarcheret, slagfærdig, i Gaarden. Paa Gaden stod dernæst Borgervagten, bagved denne Knippelkorpsset, Lindschau og jeg helt foran. Mængden raabte uophørlig: »Christiansen herud!« Lindschau gik hen til Vagtkommandeuren og sagde: »Rører en eneste sit Gevær,

ere I alle dødsens! se der bagved!» Blege som Dødnings og som naglede til Pletten stode de der. Vagtkommandeuren sitrede over hele Legemet. Lindschau sagde til ham: »Vil De strax udlevere Christiansen!» — »Han er her ikke«. — »Han er her! og jeg spørger endnu en Gang: vil De udlevere ham? eller jeg giver et Vink, og De ere alle forlorne. De ser vel nok, hvad Møje Borgervagten har med at holde de bagved staaende tilbage«. — Vagtkommandeuren: »Ja, jeg vil hente ham!» — Han gik ind, men kom ud med en anden, der hed Raben.^{9a} — »Naa!» sagde Lindschau, »ham har De ogsaa; han er nok kommen af sig selv; men Christiansen! og det strax! eller...!» — »Ja, ja, jeg skal hente ham.« — Han gik igjen ind, og kort derpaa lod Christiansen sig se ved Vinduet i anden Etage. De havde ført ham i Vagten og ovenpaa, medens jeg havde Bataillen underneden. Hurraabene vilde ikke tage nogen Ende, mens Christiansen lod sig se. Vagtkommandeuren kom igjen ud, men Christiansen var endnu ikke med. »Nej«, sagde Lindschau, »Narre ville vi ikke være længere« og drejede sig om mod Gaden. — »Han er fri, han er fri!» raabte Vagtkommandeuren, »han er gaaet gennem Haven«. — Lindschau sprang hurtigt efter og indhentede ham i Haven og bad ham dog endelig lade sig se for Mængden, ellers gik det ikke godt. Det gjorde han da ogsaa og blev under rungende Hurraer ført til sit Hjem. Nu begyndte Vagtkommandeuren at kapitulere og bad om fri Afmarch med sine Folk. Dette blev ham tilstaaet paa den Betingelse, at han og hans tog den nærmeste Vej ud af Byen saa hurtigt som mulig, og at ingen Mand tog sit Gevær fra Skulderen eller turde se sig tilbage. Med Møje lykkedes det os med Hjælp af Borgervagten at gjøre saa megen Plads mellem den uhyre Menneskemasse, at Banden frit kunde afmarchere. De med Knipler bevæbnede vilde løs paa dem. Vinket til Afmarch behøvede ikke at gives to Gange. Dødblege og forøvrigt holdende Betingelserne styrtede de tværs over Gaden i Stormskridt og gennem Hr. A. Christiansens Gaard ud i de saakaldte Grave, hvorhen videre ved jeg ikke. Mængden spredtes, men en stor Del holdt Stand ved den politiske Politimester Krohn. Til Lykke stod der allerede en temmelig stærk Bor-

gervagt, som ogsaa ved Toldpakhuset og hos Hr. Klewing,^{9b)} der ogsaa var kommen hjem. Han var dansk, men da han boede i en afsides ud til fri Mark grænsende Del af Byen, kunde han ikke være sikker paa saadan en Dag uden Vagt.

Svenskerne belagde roligt og uden at bryde sig om noget deres Kvarterer. Borgervagten gik uopholdelig langs ad Gaderne, og alt var temmelig rolig, undtagen hos Krohn (nuværende Rasch's Hotel Nr. Torv). Der var Ophidselsen og Larmen stor, og det holdt haardt at holde de oprørte Gemytter tilbage. Man vidste, han var hjemme og vilde med Vold og Magt have ham ud, og var det lykkedes dem, var han ikke sluppet derfra med Livet. Men vi havde til Hensigt at aflevere ham til Svenskerne. For at forhindre hans Undvigelse stod to Mand Vagt nedenfor hans Trappe, den eneste Udgang fra hans Lejlighed. Der blev vel paa enkelte Steder hos de saakaldte »deutsche Gebrüder« slaaet nogle Vinduer ind, men det gik dog saa temmelig an til i Mørkningen. Da blev det bestandig værre. Skarevis gik det Gade op og Gade ned, syngende »den tapre Landsoldat«, til man da ogsaa kom til Cigarfabrikanten Hildegard^{9c)} i Nærheden af den danske Kirke. Da der uheldigvis ingen Patrouille var i Nærheden, blev Butiksvinduerne slaaede ind, Døren sprængt og hans hele Lager af Tobak og Cigarer kastet ud paa Gaden og nedtraadt. — Hen imod Kl. 10 lod Justitsraad Callisen mig kalde til sig og sagde, at jeg maatte drage Vagterne ind, da Svenskerne Kl. 10 vilde besætte Vagtposterne og patrouillere. Jeg tog derfor 4 Mand med mig for at patrouillere sidste Gang og inddrage de tre Vagtposter. Ved Hildegard opnaaede jeg Ro, og Mængden fordelte sig. Ved Krohn var det derimod slemt. De to Mand i Forstuen havde nok at gjøre med at passe paa ham; han var hvert Øjeblik paa Trappen og vilde undvige, men dreves tilbage af dem; de 8 Mand udenfor kunde ikke tilbageholde den paastrængende Mængde. Jeg efterlod mine 4 Mand der og bad dem gjøre deres bedste; Svenskerne vilde snart komme. Efter at jeg havde tiltalt Mængden og lovet, at vi vilde udlevere ham til Svenskerne, blev det noget roligere, og jeg gik alene til Toldpakhuset for at inddrage de to der

staaende, hvorpaa vi tre gik op til Klewing for at inddrage Vagten der. Han bad mig om dog ikke at lade ham være alene om Natten. Jeg lovede ham, at i Fald han ikke kunde erholde svensk Vagt, vilde jeg og nogle flere frivillige holde Vagt hos ham om Natten og bad derfor de tvende her staaende om at blive, til jeg kom igjen, hvilket de ogsaa gjorde. De to Mand fra Toldpakhuset blev dernæst afgivne til Forstærkning af Vagten hos Krohn, hvor Tumulten bestandig tiltog. Jeg gik til Borgmesteren og bad ham om svensk Vagt for Klewing, men han nægtede det; den kunde han ikke skaffe, og Borgerne kunde han ikke befale dertil. »Men frivillig at holde Vagt der vil De vel dog ikke forbyde os?« — »Nej, men vælg rolige og besindige Mænd«. — Derfra gik jeg hjem for at underrette min Kone om, at jeg og flere vilde holde Vagt hos Klewing. Da jeg igjen gik hjemmefra til Vagstuen, var det blevet rolig hos Krohn, kun enkelte stode der endnu. Det hed, han var undvegen, som han da ogsaa var. Det var gaaet til paa følgende Maade. En af de to, der holdt Vagt paa Trappen, havde benyttet Lejligheden, mens den anden gik op og ned i Forstuen, til at lade Krohn undvige gennem Gaarden og Haven. Han meddelte os senere sine Grunde dertil. »Jeg indsaa«, sagde han, »Umuligheden af længere at tilbageholde de paa-trængende, og havde de faaet ham i deres Magt, havde han været Døden vis. Sæt saa, der passerede os en lignende Ulykke som i Paaske 1848, hvad skulde da blive af Flensborg?« — Herimod var der vel heller ikke noget at indvende. — Mængden var igjen dragen hen ad Hildegards til. Just som jeg ankom der, mødte jeg en svensk Officer i svensk Uniform, en stor og stærk Mand, og da jeg kun bar Sidegevær, tiltalte han mig saaledes: »De er Officeer i Borgervagten?« Jeg bekræftede det. Han: »Er det nu ikke mulig, De kunde tilvejebringe Ro?«. — Jeg: »Jeg vil forsøge det; det er derfor, jeg er kommen. Men, min Ven, kan De egentlig fortænke Folkene deri? Det er kun det kjedelige derved, at det netop er sket i Dag«. Han lagde mig begge sine Hænder paa Skuldrene og sagde med Eftertryk: »Nej, min Ven, de have længe nok været under Pисken; de maa have Luft, og nu tror jeg nok, de have faaet det,

Klokken er 11«. Jeg bad ham om at gaa med ind i Trængslen. Han gjorde det. Jeg raabte med lydelig Stemme: »Rolighed her et Øjeblik!« I et Nu var alt stille, kun en Stemme raabte: »Hvem vil befale os?« — »Jeg! Bladt! i denne svenske Officers Navn! Han beder om Ro. Lad det nu være godt, Børnlille, Klokken er 11, gaa nu hjem.« — Paa een Gang var alt roligt, og i nogle Minutter vare alle forsvundne. Officeeren takkede og sagde: »Det kan jeg lide af Flensborgerne.« — Vi samtalede endnu noget om Dagens Begivenheder, før vi skiltes. Men det tør jeg vædde paa, at denne Officeer ikke var nogen Svensker, dertil var hans Sprog for rent dansk og uden Spor af svensk Accent. — Jeg gik ind i Vagtstuen, takkede for Dagen og erklærede Vagten og Vagtstuen for hævet, samt spurgte Lindschau, om han vilde med til Klewing. Han var straks villig, og vi gik. Da vi kom til Nørre-Torv, hørte vi en frygtelig Larmen og Vinduesklirren o. d. l. Det var hos Pastor Valentin¹⁰⁾ Vi vilde først være gaede derhen for at holde igjen, men besindede os, tænkende, at Skurken havde ærlig fortjent det, saa vi fortsatte vor Vej. Den næste Morgen fortalte en Ven, som havde været Tilskuer, mig, at Vinduerne vare blevne slaaede ind, Gardinerne nedrevne og sønderrevne, hans Bøger kastede ud paa Gaden og søndertraadte, og flere andre Ting ramponerede. Det havde været i hans Studereværelse. Denne Ven fortalte mig ogsaa, at der var kommen en svensk Officeer til ham, havde først set paa Larmen og da spurgt: »Hos hvem er det dog, de huserer saaledes?« Der blev svaret: »Hos en Jesuit, Pastor Valentin«, hvorpaa hin havde yttret »Jeg har intet set og vil intet se! Jeg har intet hørt og vil intet høre!« Min Ven mente, at hin Officeer ikke var nogen Svensker, men at Udtalen tydede paa en Dansker, og efter Beskrivelsen at dømme sluttede jeg, at det var den samme, jeg havde med at gøre ved Hildegards. Hvorledes skulde ogsaa en svensk Officeer vide, hvem Pastor Valentin var, siden han intet vilde se eller høre om ham. — Ankomsten hos Klewing afløste vi den der værende Vagt. En af os fik Post ved Døren. De andre gik ind. Dagens Hændelser debatteredes først, hvorefter de 4 satte sig til at sove. Vi afløste hver halve Time. Jeg havde min Vagt mellem 12 og

12½, men da jeg havde paataget mig Vagten, vilde jeg ogsaa vaage med den paa Post staaende, for at Tiden ikke skulde blive ham lang, vi vare desuden alle Venner, saa jeg var for det meste ude hos den paa Post staaende og vi taledes gemytlig for at fordrive Tiden. Jeg var lige gaaet ind for at tænde en Cigar, ogsaa kun kommen lige ind ad Døren, da jeg hørte Skildvagten tale højt. Jeg løb hurtigt ud, drog min Sabel i Forstuen og var i et Øjeblik derude og i rette Tid. Der var nemlig kommen 2 Mænd derhen fra »Gravene«, en Vej, som ellers ingen gik; derfor havde han anholdt dem, og de vilde just slippe fra ham, da jeg kom. Paa mit Spørgsmaal, hvor de kom fra, svarede de, at de vare gaaede bag om Byen og vilde ud gennem Marienstræde. Langs Byen vilde de ikke for ikke at komme i Berøring med Svenskerne. Paa mit Spørgsmaal, hvad de hed, vilde de ikke svare. Intet var naturligere, end at de derfor maatte med ind, hvorved de 4 sovende vaagnede, og en af disse kjendte begge de anholdte som 2 af Krohns Gensdarmer, som havde klædt sig civil. Herpaa bleve de visiterede. Enhver havde en Pistol og en god skarp Kniv hos sig, som bleve dem fratagne, og de fik Ordre til at sætte sig rolig ned. De foregave nu, at de kun vilde hen, hvor de havde logeret, for at hente deres tilbageblevne Klæder og derefter straks gaa til Rendsborg. Paa mit Spørgsmaal, hvad Pistolerne da skulde til, svarede de intet. Den øvrige Vagt løb roligt af. Om Morgenen afleverede vi dem til Svenskerne. Hvad der videre blev af dem, ved jeg ikke. Svenskerne havde ogsaa opsnappet 2. — Lindschau og jeg talte endnu ofte om de Dages Begivenheder og glædede os i Bevidstheden om at have reddet flere Menneskers Liv, thi uden døde Mennesker var det ikke løbet af. —

Fællesregjeringen traadte i Kraft og alt løb saa nogenlunde rolig af. Smaa Excesser med Vinduesindslagning etc. forefaldt vel af og til, men Svenskerne pacificerede strax Bevægelsen. Jeg havde ikke med noget videre at gjøre. —

(Fortsættes).

Noter.

a) Borgerbevæbningen under Raadmand Claus Schwensen bestod fra 22. Marts til sidst i April 1848.

1) P. A. Petersen, senere deputeret Borger i Flensborg, hørte ligesom de i Erindringerne ofte nævnte Borgere N. Frederiksen og Andreas Christiansen til Byens bedste danske Mænd.

2) F. N. Frederiksen, Borger i Flensborg. Sammen med førnævnte P. A. Petersen og Andreas Christiansen blev han 1849 Medlem af Overdirektionen for Slesvigsk Forening.

2a) Ment er vistnok forhenværende Skibsfører H. Bladt, en af Danskhedens Hovedstøtter i Byen, bl. a. ivrig for den danske Menighed.

3) Claus Emil Carstens, Sognepræst til Nykirke. Embedet var 1847 ubesat.

4) Andreas Christiansen, Købmand i Flensborg jfr. P. A. Petersen og F. N. Frederiksen. Om hans Optræden i de bevægede Martsdage, hvor han nægtede at hejse det trefarvede Flag paa sit Hus, se Sønderjydske Aarbøger 1899 S. 210 og 1902 S. 150 f.

5) Friedrich Clairant Krohn, »den politiske slesvig-holstenske Politimester« (Sønderjydske Aarbøger 1912 S. 35). Se ogsaa Sønderjydske Aarbøger 1899 S. 210 og 1900 S. 210—12.

5a) 10. Juli 1849.

5b) den 27. August.

5c) Pibedrejer Conrad Sachse var ligesom Drejer H. Andresen jun. slesvig-holstensksindet og skal have angivet danske Borgere, bl. a. Billedhugger Klewing for Politimesteren.

6) Frederik Vilhelm Mathias Kirchhof, 1811 Kopist i det vestind.-guineiske Rente- og Generaltoldkammers slesvigske Toldkontor. 1815 Fuldmægtig. 1825 konst. og 1832 fast udnævnt Toldkasserer i Flensborg. Anerkendte i April 1848 den provisoriske Regering, se Sønderj. Aarbøger 1902 S. 149.

6a) Grovsmed Volkmar var, skønt født Hamborger, endnu omkring Dagen før Slaget ved Bov loyal, men svinger saa over.

7) Justitsraad Fr. Aug. Niemann. 1851 entlediget i Naade og med Vartpenge som Politimester og Raadmand i Flensborg. Død 1853 i Slesvig.

8) Justitsraad C. F. Callisen, Borgmester i Flensborg. Nævnes ikke i Statskalenderen efter Krigen og er da formentlig afskediget af dansk Tjeneste.

9) Madam Døll havde Gæstgiveri i Flensborg. Hønhende boede ogsaa i August 1849 C. L. Kirstein som Medlem af den provisoriske Regeringskommission. Se Sønderjydske Aarbøger 1912 S. 32.

9a) Slesvigholstensksindet Købmand, som var Kollektor for det københavnske Klasselotteri.

9b) Billedhugger Klewing maatte flygte, fordi han af Sachse var angivet for at have baaret den danske Ko-

karde straks efter Vaabenstilstanden. Ham skyldtes det bl. a. at Dannebrog vajede fra Flensborg Raadhus paa Kongens Fødselsdag, den 6. Oktober 1849. Han er kendt fra Opstillingen af Istedløven og Skamlingsbankestøtten samt iøvrigt som en af Hovedmændene indenfor den slesvigske Forening.

^{9c)} Ment er den tysksindede Cigarfabrikant F. W. Hillegaard.

¹⁰⁾ Christian August Valentiner, f. 1798 i Flensborg. 1824 Kateket ved St. Petri Kirke i København. 1828 Præst i Heiligenhafen. 1837 ved St. Mariæ Kirke i Flensborg. Han hørte til de stærkt kompromitterede Præster, se Sønderj. Aarbøger 1900 S. 156 f.
